

Petrus
Castellus

1185

Università di Bari
Dipartimento di Biologia

II

50

1-5

32

1264

Biblioteca dell'Istituto Botanico
dell'Università - Bari

Serie II. N. 50

Scaffale 2

Primo 6

N. 38

EX LIBRIS
PROSPERI SELLI

Medicinæ et Chirurgiæ
Doctoris

EPISTOLA
PETRI CASTELLI
PHILOSOPHI, AC MEDICI
ROMANI
AD CONDISCIPVLOS SVOS
IOANNEM MANELPHVM.
ET
AETIVM CLETVM
VIROS DOCTISSIMOS.

In qua Agitur

Nomine Hellebori simpliciter prolato, tum apud Hippocratem, tum alios Auctores intelligendum album.
& ab hoc purgatas à Melampode Proeti Regis
Argiuorum furentes filias, atque ab Anticyreo sanatum Herculem infanientem.

ROMÆ, Ex Typographia Iacobi Mascardi, MDCXXII.
SVPERIORVM PERMISSV.

Imprimatur, si videbitur Reuerendissimo P. Mag. Sacri Palatii
Apostolici.

A. Episc. Carin. Vicefg.

EX Reuerendissimi P. F. Hyacinthi Petronij, Sacri Apostolici
Palatii Magistri, eruditam Petri Castelli Romani Medici,
& Philosophi Epistolam, in qua Hippocrati familiarem suum,
eumq. album Helleborum aduersus aliorum opinionem resti-
tuere, & tueri conatur, perlegi, & cum nihil, quod fidei, aut
bonis moribus aduerfetur, contineat, publici eam iuris fieri
posse autumo. Romæ 6. Maij 1622.

*Ioannes Faber Lynceus Phil. & Medicus, & Sanctitatis
sue Simpliciarius.*

Imprimatur, F. Gregorius Donatus Romanus Mag. & Reueren-
dissimi P. F. Hyacinthi Petronij Rom. Sac. Apost. Pal. Mag.
Socius, Ord. Prædic.

3

DOCTISSIMIS, ERUDITISSIMISQ' AMICIS;
ET CONDISCIPVLIS SVIS
IOANNI MANELPHO;
ET AETIO CLETO
MEDICIS.

PETRVS CASTELLVS ROM. MEDICVS

Salutem, ac Felicitatem dicit, & optat.

AVDO conatus vestros (Doctissimi Viri) plurimumq. mihi gratulor tales me sortitum fuisse condiscipulos, cum Philosophiæ, ac Medicinæ studia primum aggrediebar: agnoui enim vos conari partem eorum solvere, quæ debentur Præceptoribus: ac videmini verè iurasse illud Hippocratis iusiurandum, nimirum: *Præceptorem sanè, qui me hanc edocuit artem, parentum loco habiturum, vitam communicaturum, eaque, quibus opus fuerit communicaturum.* Iterum igitur probo conatus vestros, qui vt Marsilij Cagnati Humanissimi, Eruditissimiq. Præceptoris nostri *ἀξιωματὶόν, ἡ τῆν ἀξιοπιστῶν, ἡ τιμὴν* seruaretis, & tueremini, acutissimorum ingeniorum vestrorum arma sumpstistis contra Doctissimum Hippocraticum Prosperum Martianum in Senis doctrina seruanda, & dilucidanda (quod equidem nouerim) nostro æuo primatum occupantis. Mentem auctem vestram, vtpotè pietate insignem, plurimi faciendam, & commendandam censeo. Verùm, vt ingenuè fatear, (Amicissimi condiscipuli mei) non mihi valde probatur

De Helleboro Epistola

4

Non probatur
Auctori editio
Expositionis
Marfilij .

Falsitas inscrip-
tionis .

Marfilio ipsi
non satis face-
re propriam
Expositionem
Aphorismi .

alijsq. præclarissimi Marfilij ^{τῆς οὐκ ἀτάκτου} editio Marfilianæ expositionis Aphorismi 22. sectionis primæ Hippocratis, quia videtur edita contra Auctoris sui mentem; unde etiam fortè potius in dedecus, quàm in honorem Marfilij verti potest. Et ipse doctissimus vir (vt cenfeo) dùm viueret, noluit hoc in lucem proferre scriptis Aphorismi commentum, suæ auctoritati, ac dignitati id minimè conueniens ratus. At si viuens nolebat ipse suo sub nomine circumferri; haud scio an benè rectèq. factum mortuo illo sub ipsius nomine diuulgatum esse. Itaque cùm ea Opinio Marfilio ipsi non omnino satisfaceret, vt idemet fatetur, non erat typis promulganda, vt *Germana Expositio*. Præterea cùm prius fuerit Alexandri Petronij viri Eruditissimi, & suo tempore nulli doctrina secundi, atque Gregorij XIII. Summi Pontificis Medici, & ipsius Marfilij Præceptoris, vt fatetur Philander Colutius ad lectorem: Non erat inscribenda tanquam Marfilij propria; immo titulus ille *Noua expositio* non (congruit) quàm non solum prius ita senserit Alexander Petronius: sed & ante Galenum; (vt ipsemet editor Colutius ibidem fatetur). Asclepiades, non vulgaris Medicus, neque nouus, sed antiquissimus, cum autem duo fuerint (teste Galeno 6. de comp. m. 2. loc. cap. 4.) Asclepiadis nomine Medici, alter Pharmacion; alter verò Bithynus dictus, hunc vetustiore, illum recentiore vocauit idem Galenus lib. 1. citato. e. 2. verùm cùm ante Galenum ambo fuerint, seniores, & veteres aliquando vocitat. His sic stantibus, quo quæso pacto *Noua* dicitur, si verustissima est, & ante mille quingentos annos prolata? At credo vos diligenter dictam legisse Marfilianam Expositionem, ex qua memoriæ gratia, quæ ego notauit, nunc afferam. primo ex pag. 4. vbi ait. *re vera tanta est huius Aphorismi obscuritas, & difficultas, vt ego adhuc, si vera dicere fas est, vix aliquid inuenerim, quod mihi satisficiat, adeò cumulatè, vt credam scopum me attigisse, & germanam auctoris sententiam aperuisse.* Ecce vir probus fatetur difficultatem, & sibi non satisfacere, vel vix. secundo ex pag. 5. hoc accipio. *Deinde quid mihi*

mibi

mibi visum sit maximè omnium probabile in medium afferam. Ecce iterum promittit ingenuus Cagnatus non Germanam Expositionem; sed probabilem tantum: quo constat, nulla sibi eousq. fuisse opinione cumulatè satisfactum. Sed quia tandem vna erat Auditoribus expositio, vt probabilior tradenda, ipse hanc suscepit tuendam, non quidem vt veriore, (noui enim eruditissimi Marsilij morem in docendo) sed vt maximè exoletam, & admirandam, ac à communi magis remotam. Mos autem erat Marsilij (vt ego sæpe obseruabam cum Theoricam docebat matutinis horis) in Aphorismis explicandis plurimas proponere difficultates contra textum, & communem opinionem, rarò tamen eas soluebat, (an fortasse temporis inopia?) demum arduam aliquam opinionem, & communi aduersam tueri profitebatur, sic in præsentì Aphorismo 22. (cuius explanationem ex ore ipsius docentis percepi egomet anno Iubilæi 1600.) more suo propositis multis difficultatibus contra, cæterorum interpretum sententias, tandem illam Petronij Præceptoris sui afferens, quæ noua videbatur tunc, quamuis vetustissimi Asclepiadis fortè (vt dixi) fuerit, eandem tuendam suscepit: non quidem (vt mox retuli) quod verè ita ipse sentiret; sed quia, vt doctior, & admirabilior discipulis appareret (sic etiam mecum tunc non pauci imaginabantur) opiniones semper arduas, & exoticas sustentare conabatur, vt nobile, acutumq. ingenium suum ostentaret, & fortè etiam, (quod non improbo) vt discipulos ad disputandum acueret, & instigaret. Nec in Aphorismis tantum, ac Theoria explicanda talis fuit Marsilij natura: sed etiam deinde dum promotus ad Praxim publicè docendam vespertinis horis locum Andreæ Cæsalpini etiam Præceptoris mei præclarissimi subiit, tunc enim primùm Cagnatus tueri voluit Pilos esse animatos, deinde Pleuritidem non in succingente membrana, sed in Pulmone sedem habere, & similes alias non vulgares opiniones, cuius rei vos quoque ipsius Auditores testes appello. Itaque conscriptam hanc Aphorismi 22. Explicationem à Marsilio fuisse pro certo apud

Mos Cagnati
in docendo.

Auctor Marsi-
lij fuit auditor
anno Iubilæi.

Marsilius ar-
duarum opi-
nionum defen-
sor.

apud me est, vt proferendam suis Auditoribus ex Cathedra, non typis mandandam, & diuulgandam, tanquam veram, certam, germanam, indubitabilem, atque nouam: sed quod factum infectum reddi nequit, est iam in multorum manibus. De veritate autem ipsius sententiæ nolo meam ingenij tenuitatem ostentando periclitari, non enim tantum mihi tribuo, vt valeam tantam dirimere litem, hocq. Aesculapij nepotis obscurissimum explicare oraculum, in quo aded defudarunt, elaborant, & contendunt (vt vaticinor) doctissimi quique Medici non præteriti modo, & præsentis; sed futuri etiam sæculi.

Occasio scri-
bendo ab Hel-
leboro.

Sed quorsum dicetis huc appulisti? aio minimè ad iudicandum, me accessisse, quid sibi voluerit Hippocrates illo 22. Aph. sectionis primæ, nec cuius ex eius interpretibus videlicet Galeno, Auicenna, Marsilio, Martiano, & alijs, genuinam Hippocratis fuerit assequutus mentem. Sed mei aduentus occasio desumpta est, (vt propius ad rem accedam) à percelebri medicamento illo, quod præsumpsit Carneades responsurus Zenonis libris, studiorum gratia ad pervidenda acrius, quæ commentabatur, vt tradit Plinius Hist. Nat. lib. 25. cap. 5. Carneades, inquam, ille Philosophus, qui ex Cicerone in Acad. Quæst. & de Oratore. nonagiata vixit annos, & diuina quadam (vt ait Orator) celeritate ingenij, dicendiq. erat copia; huius igitur magni philosophi exemplo tantum medicamentum vobis quoque erat præsumendum responsuris Martiani annotationibus: Quod si fecistis rectè fecistis. Mercedem habebitis. Cum ergo magnum ego Volumen de Vomitorijs composuerim, in quo meam longius explanavi sententiam de nomine, & vsu Hellebori: occurrit lectio in vestris amborum acutissimis scriptis de Helleboro non parum contraria Opinioni, scriptisq. meis, & forsan Veritati. Vnde credo (ni fallor ego) valde vos errasse (fortè ex industria) in nomine Melampodij, & Antycirci, necnon fumentes etiam Helleborum nigrum pro albo, quod ægre ferens, & differre impatiens (nè grauemini quæso Viri docti, & Amici φίλος μὲν ὁ Πλάτων, φίλη δὲ ἡ Ἀλήθεια.

Anchor confe-
cit librum de
Vomitorijs.

ἔνθ' ἂν προκρίτων, προκρίτων τὴν ἀληθειαν) coactus sum publico hoc scripto veritatem propalare; itaque tria discutere conabor. Primum quid nomine Hellebori simpliciter prolato apud Hippocratem sit intelligendum album nē an nigrum, deinde cui ex his Melampodij nomen conueniat, tertio Anticyreum Helleborum explicabo. Initio autem afferam in medium ipsamet vestrum verba, quæ me offendunt.

De quibus auctor sit acturus.

Et tu quidem erudite Manelphe scripsisti pag. 22. *Hippocratem in Epistola ad Crateuam, Helleborum petijisse non quidem album, quo Vomitus celebratur, verum Nigrum dicendum esse, quando in fine Epistole ad eundem Crateuam, stabiliores, legitur sunt purgationes per Veratrum, quibus etiam Melampus in Proeti filiabus, & Anticyrus in Hercule furente vti fuisse narrantur: minimè verò vitemur aliquo ex his in Democrito. Veratrum quippe, quo Melampus usus fuit in Petri filiabus, (Proeti debebas scribere) nigrum erat ut Dioscorides lib. 4. cap. 134. per bene declarat. Et ideo Melampodion quoque ab eodem appellatur: siue ut de Melancholia Coelius Aurel. lib. 1. Cronicon cap. 6. Melampodion à nigredine affirmarem, quæ μέλας græcè dicitur. Deinde pag. 28. replicas Melampum, & Anticyrum vfos fuisse nigro Helleboro, non autem albo.*

Manelphe sententia refellenda.

Tu verò studiosè Clete mi. n. 21. pag. 45. sic scripsisti. *Notandum est sermonem haberi (scilicet in Epist. Hippocratis ad Crateuam) de Melampodio, & Anticyreo Helleboro, quem nigrum esse constat, non album: siquē aduersarius aliter senserit, nauiget ipse Anticyras, vel consulat Dioscoridem lib. 4. cap. 146. ac rem ita se habere certior fiet; quibus similia reperiet apud Plinium lib. 25. c. 5. dicentem. Nigrum (de Veratro quippe illi sermo est) ex his Melampodion vocant adeo ut hinc compertum fiat Anticyreum Veratrum, & Melampodion nigrum esse. Hæc sunt Viri doctissimi, pariter & amicissimi, quibus me offensum, ut dixi, aliqua ex parte agnoui, respondere autem conabor, si non doctè saltem vrbane, & amicè.*

Cleti Verba contraria.

In primis autem ego absque eo, quod nauigem Anticyras,

ras, clarissimè contrarium me ostensurum ratione, & auctoritate, spondeo: nec enim consului tantum Dioscoridem, & Plinium, (vt tu Clete mi faciendum dixisti) sed Theophrastum quoque, Galenum, & plurimos alios. Proponitur igitur quæstio, Vtrum nomen hoc *Melampodion* conueniat albo Helleboro, an verò Nigro. Dicitis vos Helleborum nigrum vocari Melampodion, vel à nigredine, quæ μέλαν dicitur, (quod ad rem nostram non facit) vel à Melampode inuentore. testes adducitis in primis Dioscoridem summæ auctoritatis virum inter ριζοτόμους, & Botanicos, scribentem. Ελλέβορος μέλας, οὗ δὲ μελαμπόδιον. præterea Plinium citastis dicentem. *Nigrum ex his Melampodion vocant.* ego autem, qui alios etiam Auctores plures perlegi, vobis fauentes addam etiam Oribasium lib. 7. collect. cap. 27. & quod magis est Peripateticum Teophrastum lib. 9. de Hist. Plant. cap. 11.

Nigrum Hellebori ab ali-
quibus appel-
lari Melampo-
dion concedi-
tur.

Duo nomine
Melampodij.

Quis Melam-
pus Proetidas
purgauerit.

Καλοῦσι δὲ τὸν μέλανα τινὸς ἐκ τῶν τεμνόντων καὶ ἀνευρόντων μελαμπόδιον, ὡς ἐκείνου πρώτου τεμνόντος. Ecce videtur iam clarum Helleborum nigrum vocari Melampodium, pro albo nullum adhuc legi testem, estd vobis concedatur nunc hoc. at cum duo fuerint viri Melampodis nomine insigniti; alter Diuinator, alter verò Pastor; duplex est difficultas, tum à quo Nomen planta habuerit, tum etiam à quo curatæ fuerint puellæ illæ furentes. Pro Pastore adest Dioscorides scribens. *Helleborum nigrum appellatur Melampodion, quoniam Caprarum pastor Melampus furentes in se Proetidas primus purgasse, & sanasse fertur.* ex altera parte plures sunt testes. Plinius Diuinatoris partes tuetur, non ignarus opinionis Dioscoridis. vnde scribit. *Melampodis fama diuinationis artibus nota est, ab hoc appellatur vnum Hellebori genus Melampodion.* ecce hanc opinionem affirmat, mox subdit. *Aliqui pastorem eodem nomine inuenisse tradunt capras purgari passo illo animaduertentem, datoq. lacte earum sanasse Proetidas furentes.* hanc autem opinionem retulit quidem, sed non affirmavit, cum sit falsa. vt patet, quia sentit Capras purgari nigro Veratro, quod impossibile, vt infra demonstrabimus, Oribasius etiam loco paulo. ante cit. purgatas asserit Proeti

Proeti filias à Melampode Amithaonis filio . de quo Virg.
3. Georg.

Phillyrides Chiron , Amytaoniusq. Melampus .

ab hoc purgatas Proetidas Maronis interpretes Seruius Grammaticus , Christophorus Landinus, Antonius Mancinellus , & alij apertè afferunt . His adde Lactantium th. 3. Vitruuii lib. 8. c. 3. & Apollodorum Atheniensem de Deorum Origine lib. 2. immò Homerum Odissæ. l. 15. & Diodorum Siculum Bibliotecæ. lib. 5. c. 7. *Melampus quum esset diuinator, Argiuas fœminas propter Dionysij iram phanaticas ab insania curauit .* ex his constat Dioscoridem in Poetarum, & Historicorum libris fortè parùm versatùm æquiuocasse de Melampodij nomine, censentem ex eo, quod à Melampode inuentore habuerit ortum, ab eodem etiam in vsum adhibitum ad curandas illas furentes, sed quid verat primum inuenisse, & nominasse illum nigrum, & altero, scilicet albo prius noto sanasse Proetidas Virgines? alioquì, congruentius, ob rationes infra dicendos albo, quàm nigro conueniret, hoc nomen Melampodij:

His prælibatis discutiendum, quo Helleboro fuerint purgatæ illæ furentes albo nè, an verò nigro . Vobiscum certè (doctissimi Viri) apertissimis verbis Dioscorides sentit, scribens; *Helleborum nigrum appellatur Melampodion, quoniam* (veluti causam nominis reddens) *pastor Melampus furente in se Proetidas primus purgasse, & sanasse sentur .* Profectò si solius Dioscoridis testimonio esset acquiescendum, cui etiam Oribasius assentitur; iam de lite actum esset . sed quia cæteri Auctores, & ipsa ratio videntur contrà ipsum militare, ego quoque aliter sentire cogor. itaque Albo censèo, non autem nigro purgatas Veratro Proetidas, necnon Herculem ipsum . Hac igitur in pugna Galenum in prima locabimus acie, Vexilla inde feret Theophrastus, dux eligeretur Hippocrates, militabunt non pauci docti viri, & forte vel captius ipse Dioscorides nobis inferuiet còtra semetipsum . pro concessio autem sumo Melampodem vsum, non Hellebori substantia, sed lacte animalium Helleboro pastorù.

Quo Helleboro fuerint purgatæ Proetides.

Furentes purgatæ Helleboro albo .

Prima aucto-
ritas Galeni.

Igitur Galenus in Poetarum, Græcorumque fabulis, & Historijs magis versatus, quàm Miles ille Anazarbeus, (& si aliàs apprime diligens, & eruditus) libello de arabile, cap. 7. *Sed omnes vulgo (inquit) affectum quendam melancholicum nominant, purgationeq. albi Veratri, curationem aggre-
diuntur: nemo enim inter Græcos alius, adeò rudis, indo-
ctusq. est, quin legerit, vel audierit Proeti filias furore per-
citas, sic à Melampode purgatas, curatasq.* Ecce maximum Auctorem, maximamq. & dilucidissimam Auctoritatem attuli, vobis, & Dioscoridi oppositam. date manus, herbam porrigite victori. Galenus æquiualeat, an superatur à Dioscoride? An aliam queritis?

Argumenti Ca-
stelli ex Theo-
phrasto.

Insurgat nunc prodeatq. in Medium strenuus ille Aristotelis Discipulus, qui suo tantum nutu litem decideret: huius confusus auctoritate sic Vobiscum argumentor. illo Helleboro fuerunt purgata Proctides furentes, quo vescabantur Capræ, seu Pecudes; quarum lac fuit desumptum; sed hæc vescabantur albo, non nigro: ergo albo fuerunt purgata, non nigro. maior per se certa est.

Minor probatur nostri Theophrasti verbis. 9. de Hist. plant. cap. 11. *Nigram Equas, Boues, suesq. necare affirmant, (non purgare dixit). & idcirco eum cauere (si cauent à nigro, lac ex eo non generabunt) candido pecudes nimirum vesci. Atque hinc primò vim deprahensam, cū illo pecudes purgaretur tempestiuus autumnus, vere autem intempestiuus. ecce clarissimè docet pecudes purgari ab albo, occidi à nigro. moritur non generant lac, igitur Melampus vtebatur lacte pecudum albo non nigro Helleboro vescantium. in eadem est sententia Plinius lib. 25. cap. 5. Nigro Equi, Boues, sues necantur, itaque cauent id, cum Candido vescantur.* Nec ex Plinij verbis antea citatis colligi potest, quale Helleborum deuorauerint capræ illæ: sed probabile est non dissentire à se ipso, nec à Doctissimo Peripatetico Græco, ex quo multa ad verbum excerpebat.

Pecora albo
Veratro pur-
gantur nigro
necantur.

Nunc ducamus in medium Dioscoridem, ut suorum doctorum rationem reddat. & ipsi magis credendum dicimus, dum

dùm loquitur de re medica, quàm de Antiquis historijs, quarum tractatio est extra ipsius præscriptum. hic cap. 64. lib. 2. de lacte scribit. *Quibus in locis pecora, scammoniam*, (*ἡ βλεβροπός*) *Veratrum* (sic proferendo intelligitur semper album, vt mox etiam explicabit) *Glematidem, aut Mercurialem pascuntur, lac omne ventrem, & Stomachum subuertit*, (Vomitur non fiet à nigro, sed albo) *quale in Iustinis montibus esse à nobis proditum est. si quidem Capra quibus* (*ἡ λευκαὶ βλεβροπός*) *candidum veratrum pabulo fuerit, primo foliorum pastu euomunt: & eorum lac huiusmodi nauseam creat, & Stomachum in vomitiones effundit.* ad hæc quid dicis, gloriose Miles? nunc dicis Capras candido purgari, modo dices purgari nigro? quæ variatio est ista? meritò igitur in hac re nullam tibi habemus fidem. Sed Heus adeste Condiscipuli audistis Aristotelis discipulum, quàm doctè, quàm grauitèr, quàm dilucidè nostram diruit litem? audistis Plinium? at quid dicitis de vestro Dioscoride, qui sibimet ipsi oppositus nobis fauet?

Dioscorides
facetur pecora
vesci albo Ve-
ratro.

Dioscorides si-
bi contrarius.

At corrigendum hic est Auicennæ erratum, qui cap. de Candido Helleboro sic ait. *Est Venenum Canibus, & porcis*. quod etiam velle videtur Serapio, qui addit insuper *frumentum albi decocto perfusum columbos occidere*. sed falluntur Arabes hi, cùm Canes albo purgantur, non occiduntur. teste Plinio loc. cit. qui scribit *radicis pars crassissima capis similis canibus tantum datur purgationis causa. nō ergo, vt enecentur veluti Veneno. id confirmat experimento Oribasius lib. 8. Collect. cap. 2. sic inquit. Agastinus in rebus omnibus diligentissimus Cani dedit: (loquitur de albo Veratro) cū non adhiberet electioni fidem: sed experientia, vt tuto res transigatur, opus esse prospiceret: vt quoniam pasto canis euomeret, eodem etiam homo, qui eundem sumpsisset, purgaretur. ad hæc facit, quia Dionysius Vricensis lib. 19. lux. Agriculturæ. c. 3. Rabientes Canes purgat Veratro. sed cum non explicauerit quale: intelligendum album. Dioscorides etiam in Hominib. rabientib. lib. 6. c. 39. Helleborismo vititur. sed album intelligendum ex Oribasio patet*

Auicennæ er-
ratum.

Canes purgan-
tur non occi-
duntur Vera-
tro albo.

lib.7. Collect. cap. ultim. *Aquam reformidantibus* (inquit) *ubi iam pertinuerint, & interim dum bibunt, nè amplius metuunt efficit. id autem olim agricola quoque cognouerunt, qui ubi canes morbo caperentur, Helleboro albo purgabant, ac medici multo post tempore homini, qui simili morbo laborabat, Helleborū dare in animo induxerunt.* Corrigatur igitur Auic. tex. & pro *Canibus, & Porcis* reponatur *Muribus, & Muscis*, vt Diosc. & Pl. Rud. l. 5. de Ven. c. 14. ait Dios. loqui de Albo.

Obiectio nigro Veratro Pecora purgari.

Sed Obijciatis nigro quoque Pecora purgari. Nam Plinius loc. cit. de nigro loquens. *Domos* (inquit) *suffiunt, purgantq. spargentes, & pecora, cum precatione solenni.* quod desumptum videtur, à Theoph. loc. cit. scribente. *καθαρίζοντες δὲ καὶ τὰς αὐτῶν καὶ ἀποβάτα, αὐτεὶ ἀδύστες τὰ ἐν τοῖς οἴκοις.* quæ Theodorus vertit. *quo & domos lustrant, & pecora, quandam cum incantatione.* Dioscorides etiam scribit. *Huius respersu domos expurgari arbitrantur: quare inter fodiendum stantes Apollinem, Aesculapiumq. precantur &c.* quod ultimum etiam Theoph. lib. cit. c. 9.

Purgatio pecorum ab Helleb. nigro est externa, & superstitiosa tantum.

Respondeo hic intelligi aliam purgationem, non humorum peccantium, & non potu, sed tantum externa aspersione, adiunctis incantamentis, & superstitionibus. potu enim Hellebori nigri necari, non expurgari pecora solent, vt iam diximus ex Antiquis, quod etiam recentiores affirmant, si edere fuerint coacta. legatur inter ceteros Leonard. Fuchs. in Herb. mag. c. 105. Rember. Dodoneus. capi. de Helleb. nigro. Celsus. lib. 15. de plant. c. 28. & alij: sed aduertendum nomen hoc *Pecus* vniuersale esse, multisq. conuenire gregibus, vnde dicunt pecus ouillum, caprinum, equinum, bubulum &c. à quibus venditis fit Pecunia, quod clare explicant. Colummella lib. 12. c. 55. & 6. c. 4. 34. & 38. M. Varro de re rustica lib. 2. cap. 2. *nomina multa habemus* (inquit) *ab utroque pecore à maiore, & à minore.* & minora pecora vocat Sues, Oues, Capras, maiora verò Boues, Equos, Mulos, hinc. Virgilius. 3. Georg.

Quid nomen pecoris denotet.

Necnon, & pecori est idem delectus equino.

Nunc in postrema Acie ad pugnam vobiscum (si adhuc refi-

resistitis) ducam Hippocratem meum , qui in Epistola ad Crateuam Herbarium . *Stabiliiores autem (inquit) semper sunt purgationes per Veratrum , quibus etiam Melampus in Proeti filiabus , & Anticyreus in Hercule vñ esse narrantur .* ex hoc textu vos colligitis loqui Hippocratem de nigro, ego autem de albo constanter assero, vti etiam Epist. de infania; altera ad Democritum , & in Epist. Democriti ad Hipp. atque etiam toto libello de Helleborismo, seu Veratri vsu. patet ex dictis paulo ante circa Caprarum pastum . deinde , quia eo tractatulo non agit nisi de superna purgatione, quæ ab albo peragitur , ergo de albo tantum agit . legatur exactè . inscriptio est *περί ἡλληβορισμοῦ de Helleborismo* . sic vocant alij etiam Hellebori albi potum, vt P. Aegineta lib. 5. c. 3. & sape lib. 7. c. 10. Incipit autem tractatum Hipp. scribens . *Qui non facile sursum purgantur* . ecce de Vomitorio loquitur . mox de motu , deinde de periculo sumentis Helleborum admonet, quæ ad Vomitorium Helleborum spectant . & subdit ; *purgatio sursum versus commodat ei , &c.* paulo post ait . *Veratro securus sursum purga* , inde de Sesamoide agens ostendit se de illo Veratro tractare, cui Sesamoides admisceretur , quod sursum purgat , vt ipse refert , & ait Veratris admisceri , vt minus suffocet , sed quia suffocatio non imminet nisi ab albo , de albo intelligere dicemus . Sesamoidem autem admisceri albo referunt Dioscorides, Plinius, Theophrastus , & alij . nigro verò nemo, quem legerim . nec est , quod vim facias in Verbo plurali , tum quia diuersimode purgant, & Sesamoides sursum purgans non conuenit cum nigro deorsum purgante . tum etiam quia apud Hippocratem obseruamus numero plurium , scilicet Veratrorum, album tantum velle , vt 4. Aphorism. 13. *qui sumpto Veratro (τοῦ ἡλληβορίου) non facile per superiora purgantur &c.* vbi manifestum est album tantum intelligere , cum nigrum non sursum purget . tum denique , quia si Veratro admiscetur Sesamoides , vt minus suffocet, illi debet admisceri (vt mox dixi) à quo suffocatio timetur, sed ab albo tantum non à nigro suffocatio timetur : ergo albo tantum non nigro debet

Hipp. per Veratrum vult album .

Hipp. tract. de Veratri vsu loquitur de albo tantum .

bet admisceri, aliàs frustrà : ergo *per Helleboros* album tantum voluit Hippocrates, & per consequens de albo tantum egit illo tractatulo. præterea dum Helleborum quartanis præbet. album intellexit, nam lib. de affect. in *Quartana* pharmacum sursum purgans dat. & secundo de Morbis *Veratrum* album expressè scribit, dans etiam lypiriæ vult album. nam in Coacis ait. *febres lypirica bilis sursum, ac deorsum effusione non accedente, non solvantur.* Ex his satis constat, quo Helleboro fuerint purgatæ illæ furentes Virgines, vnde si dicendum esset illud Hellebori genus appellandum Melampodion, quo Melampus vsus est in furentibus sanandis certè statuendum nomen hoc albo non nigro conuenire, sed quia est Quæstio de nomine, dicam tantum ab vno fortè Melampode inuentore nigrum habuisse nomen, ab altero verò sanatas insanas albo Veratro à quo etiam Melampodion hoc dicitur.

Melampodion
posse appellari
album veratrum.

Quale Helleborum intelligendum simplici nomine prolato.

Nunc se altera dilucidanda propositio nobis obijcit. nimirum quale Helleborum intelligendum audito simplici Hellebori nomine. Respondeo semper album, ratio est, quia in vnoquoque genere semper id, quod præstantius intelligendum est, albus autem, seu album (vtrouque enim genere dicitur) præstat nigro. ergo is est intelligendus.

Vsus communis id etiam obtinuit, vt omnes album intelligant. vnde Lucretius.

*Præterea nobis veratrum est acre Venenum,
At capris adipēs, & coturnicibus auget.*

Capras autem non vesci nisi albo, iam claruit. de Coturnicibus, autem scribit Gal. de Ther. ad Pis. cap. 4. *Veratrum tametsi coturnices pascat, hominem tamen strangulat.* sed id efficit album non nigrum. ergo. Et Colummella. lib. 6. de re rust. c. 38. in Mulis ægris. *si est Herba (inquit) quam Veratrum vocant Rustici propabulo cedit.* quo simplici nomine album intelligere certum est cum nigro necarentur. sic vulgus cum alicui obijcit. *Helleboro indiges* album intelligit, sic Plautus. *Helleboro hīce est opus.* Sed nobis est Quæstio quid apud Hippocratem significet. non quidem album,

Hipp. nom. Hellebori non indicat indistinctè tam album, quam nigrum.

album, & nigrum promiscuè, nam si Hippocrates indistin-
ctè vsus fuisset voce Hellebori, modò nigrum, modò album
intelligens confusam tradidisset doctrinam, & periculosam
nimis, diuinari enim non posset, quando albo, quando nigro
vri voluerit, & error maximus sequeretur fursum sæpe du-
cendo, quæ deorsum ducere conueniebat, vel è contrà.

Galenus autem 5. aph. 1. *Album (ait) simpliciter Hellebo-
rum nominare consueuerunt, non sicut nigrum, cum adiectio-
ne.* quod etiam patet non Galeni tantum Observatione;

Galenus expli-
cat nomen Ve-
ratri apud Hip-
pocrat.

sed cæterorum interpretum. vnde in Aphorismis cæteris
quotiescumque Hipp. nominat Helleborum semper album
interpretatur Galenus, & alij omnes. cum illo. vt 4. sect.
Aph. 13. 14. & 16. & sect. 5. aph. 1. ita etiam in libris *πρὸς
ἐξέον*. vt lib. 4. t. 85. 112. & 125. in Epid. vt 1. in 6.
tex. 6. cum dixit. *in Renem dolor grauis &c.* & in libris de
Morbis. De fracturis. De inter. affect. de Nat. Mul. & in
omnibus (vt vno verbo dicam) suis operibus. denique
libro de Veratri vsu, vt paulo ante dixi, rarè autem albi co-
gnomen addit, cum verò nigrum quærit semper ipsum dis-
tinguit. Hippocratis morem docendi (& fortè communem)
sequutus est Arateus. immo etiam Herodorus, Archige-
nes, & Antyllus, apud Oribasium. lib. 8. collect. qui agen-
tes de Vomitu ab Albo. semper nomen Hellebori simpli-
cem afferunt. intelligentes per Antonomasiā ipsum esse
audiendum. nobiscum sentiunt Manardus, Siluius, Costeus
in Mesuem, Fœsius, & omnes scriptores.

Omnes anti-
qui sine addi-
tione per Ve-
ratrium volunt
album.

At tu docte Manelphe contra stimulum, vt aiunt, recal-
citrans Galeno tuo, & veritati te opponis, non Martiano
tantum, dum contrarium niteris probare, quatuor afferens
Hippocratis loca. Primum ex libello de insomnijs. Secundum
ex lib. de fract. Tertiū lib. 2. de Mor. Mul. Quartū retrocedens
librum primum mox citatum adducis. ex quibus te colligere
censes Hippocratem simplici Veratri nomine nigrum vo-
luisse, vnde infers pag. 28. Hellebori nomine vtrumque in-
tellexisse Hippocratem. at ego ostendam clarissimè locis à
te citatis Hipp. non nisi album desiderasse.

Et

Explicatur locus Hipp. lib. de infom. à Manelpho adductus.

Et quod ad librum de infomnijs spectat, certissimum est album desiderasse. Nam purgationem per Vomitus quærit, quam efficit album, non deorsum, quæ præstatur nigro. Itaque ibi in prima Curatione. *Quum infomnia diurnis actionibus aduersantur &c.* Hipp. iubet *si fortis fuerit contrarietas vomitum facere conducit.* de purgatione deorsum nè verbum quidem. Deinde in alia curatione ait. *Si verò quid horum Luna patiat, reuulsionem intro facere conducit, utique Vomitu ab acris.* Deinde Vomitus etiam præscribit. Si Sol tale quid patiat. Cum autem ait. *Si igneum, ac calidum esse videatur &c.* subdit. *Periculum denunciat futura infantis hominis, si non curatus fuerit, omnibus autem his conducit Veratrum.* & album intellexisse patet, quia subdit. *à fomentis vomere, per triginta verò dies non repleatur. Quum autem repletus fuerit bis in mense vomat &c.* Deinde scribit. *Quæcumque vero nigra &c.* laudat iterum vomitus, mox addit. *Cruribus laßis Vomitus reuellendum,* & cum ait *terram aut domum moueri &c.* subdit *primum vomat.* Vbi verò scripsit *Terram ab aqua &c.* in Curatione oportet Vomitus, &c. tandem, ut breuitati consulam, in quatuor sequentibus affectibus vomitus præscribit, nunquam alui deiectionem, vno excepto casu, cum ait, *Mare perturbatum, ventris morbum significat, sed oportet aluum mouentibus, leuibusque, ac mollibus expurgare.* in quo casu niger Helleborus ineptus, cum læuis non fit. Ex quibus patet lib. de infomnijs Hellebori nomine simplici ad infantes de albo tantum Vomitorio loquutum Hippocratem non de utroque, vel potius de nigro solummodo, ut tu Manelpe mi scripsisti. & fallax est illa tua coniectura à Dioscoride desumpta, qui laudat nigrum non album ad infantes: scias ergo vires albi, vapore innumeras (ut ostendam ego tractatu meo de Helleboro) à Dioscoride intactas, remittit enim lectorem ad Philonidem Siculum, illique nunc dicit se assentiri, nè longior sit.

Album verò Helleborum infanientium esse proprium patet præterea ex eodem loc. & 1. de Dieta pag. penult. apud me.

Fallax coniectura Manelphi.

me. *Confert* (inquit) *insanis fomentis uti, & à fomentis veratro* (ἐλαβεῖσθαι) *expurgari.* intelligit autem de albo, quia duobus præcedentibus versibus dixerat. *confert, & fomentis uti, & vomitiis à fomentis.* Hippocrates autem præfurbabat fomenta ad album non ad nigrum, vt in eius lectione versatis est notum. Præterea secundo de morbis paulo ante finem ad Morbum difficilem, cum timore, & hominum fuga, quem reducendum censeo ad melancoliam Hypochondriacam dictam. *Huic* (ait) *Veratrum bibendum dato, & caput purgato, & post capitis purgationem pharmacum deorsum purgans bibat.* vbi manifestum est primo velle vomitorium, deinde deiectorium. & primo de Dieta circa finem. in quadam infania incipiente, cum ægri sunt subfuriosi. scribit *Conueniens est etiam Vere Veratro purgare* (ἡ ἐλαβεῖσθαι καὶ καθαίρειν) *fomentis antea præparatos.* intellexit autem album; tum quia fomenta album non nigrum præcedunt; tum etiam quia vomitorium: nam Vomitus paulo ante laudauerat: itaque pateat ex Hipp. sententia album Veratrum conuenire insanientibus, quod confirmant plurimi posterius, vt Plinius lib. 25. c. 5. *Album medetur melancolicis, & insanientibus.* & Cor. Celsus lib. 2. c. 12. *At ubi longi, valentesq. morbi sine febre sunt, ut infania Veratro quoque albo utendum est.* nihil de nigro apposuit. quod confirmat. lib. 3. c. 18. *Infania, (inquit) qua ferè sine febre incipit, leues deinde febriculas excitat, & consistit in tristitia, quam videturbilis atra contrahere per album Veratrum, Vomitusq. purgatio conuenit.* Areteus etiam doctissimus melancolicis album Helleborum propinat Vomitorium non nigrum. idem efficit Galenus de Atrabile cap. 7. & in introductione. Similiter album maniacis proponauit Antiquus scriptor Galienus. Oribasius etiam lib. 7. collec. c. ultimo. conuenire scribit album infaniæ, melancoliæ. deinde lib. 8. cap. 3. ex Herodoto insanientibus exhibet. Aetius Græcus ferm. 3. c. 130. decoctum albi dat *insanientibus, ac atrabile percitis.* Paulus etiam Aegineta lib. 7. c. 4. peculiariter ad infaniam laudat album Helleborum. & lib. 3. c. 14. de Melancolia.

Album Helleborum esse proprium insanientium,

Auctores commendantes album Veratrum ad insanientes

Quibus (inquit) vitium inueterauit præsentissimum est remedium etiam citato per Veratrum album Vomitu, purgatio. Alexander Trall. cap. de Melancolia scripsit veteres antiquiores ad Veratrum album properasse, ubi affertur ab alijs purgationibus nihil penè imminui conspicerent. Coel. Aurelianus Cron. lib. 1. c. 5. ad furiosos, & c. 6. de Melancolia. adhibet Helleborum album. Auicennas etiam cap. de Melancolia album Helleborum exhibet. At hanc nostram sententiam fortè non abhorreret ipse Marfilius, si viueret: Nam Doctissimus Petronius ipsius præceptor lib. 4. de Vict. Rom. c. 13. Veratrum album exhibet in imaginatione laesa, & expresse ait. *Hic passim creditur atram bilem, & humorem melancolicum purgare, & melancolicos, ac insanos curare.* si igitur talis fuit Petronij Opinio, non alia forte esset Marfilij discipuli, cui adeò placuit Aphorismi editi Petronia commentatio, vt eam ipse quoque publicè docuerit (quàuis vt dixi pro legitima edere noluerit.) At vos Marfilij tutores cur ab eo disceditis? Ecce Manelpe iam obrutus

Nigrum Helleborum etiam infanientibus utile:

auctoritatibus agnosces ad insanientes Hippocrati, & Veteribus magis vsitatum album, quam nigrum Veratrum: non tamen negabo nigrum valere etiam ad insaniam. Nam Hippocrates in sermone de Insania scribit. *Vena sectio exoluit, aqua potus, aqua mulsa, Veratrorum potiones.* ἡλληβορον πλαιος. vnde ambo attulisse videtur. quando autem in insanis vtendum albo, quando verò nigro: fidus, optimusq. Hippocratis interpres Celsus lib. 3. c. 18. clarè docuit. *Insanientibus (inquit) si tristes nigrum Veratrum deiectionis causa: si bilares erint album ad vomitum excitandum dari debet.* cum hæc ita se habeant, & album magis conueniat hilariter insanientibus, sequitur Hippocratem destinasse semper ridenti Democrito album dare, non nigrum Veratrum, & inde de albo semper esse sermonem Hippocrati ad Crateuam, ad Democritum, & libro περὶ ἡλληβορισμοῦ.

In insanis quando albo quando nigro Veratro vtendum.

Hipp. destinauerat Democrito dare album, non nigrum Helleb.

Quo ad tex. Hippocratis de fracturis. sic lego. lib. 2. tex. 27. in Calcis deriuatione. *Præstat Veratrum eodem die potum, vel certè posteriori.* eiusdem etiam videtur esse sententia

tiæ deinde lib. 3. t. 48. *Vbi restituatur* (intelligit de femoris, vel humeri ossibus) *Veratrum molle potui dandum est eodem die, si eodem die resituantur, alioquin nē tentare quidem oportet.* sic 4. de Artic. in fine. in pede luxato. *Remedium (ait) est Veratrum.* quibus in locis semper album voluit Hippocrates, vt etiam Galenus interpretatur, nec valet, nec te defendit (Manelphe) Hipp. 4. aph. 18. nam ibi Hipp. non intendit purgare, sed reuellere. cum est purgandum concedo, quæ sunt supra præcordia superius, quæ infra inferius purganda; dummodo mihi etiam concedas male affecto ob insaniam cerebro superius purgandum, inferius verò cum per consensum à partibus sub septo transuerso. At cum est reuellendum non per propinquiora, sed ad magis remota trahendum, ipsius Hippocratis decreto, & Galeni assensu. cum igitur in pede, vel calcaneo luxato sit dolor, & magis etiam concitetur ob restitutionem, ex quo attractio, (cum dolor attrahat) & fluxus humorum: ideò contrario reuellentia indicantur idest ab infernis ad superna. Vomitus autem reuellit maximè, & amplius etiam euacuat. Sed nobis mirè suffragatur Galenus com. tex. 27. citati. hisce verbis. *Veratrum potui præstat, non eo nomine tantum, vt quæ supersunt, purget; sed, & in aliam partem auertat, constiat autem dari ab Hippocrate album, quod vomitum excitat, & à toto corpore materiam in ventriculum auocat, prius quam ad intestinorum sinus deducatur, quod autem album intelligi debeat, planè licet ex sequentibus colligere, inquit enim, sed si homo vacat febre per superiora conuenit purgare, sicuti dictum est. Quod igitur ea, quæ superant, vtiliter educantur, quodque ad contrariam partem, atque affecta est, materiam depellere, magnum momentum habeat, euidentissimè apparet.* ad hæc quid respondes Manelphe mi? considera te Dedaleum ingressum esse labyrinthum, cur cum Aetio Cleto tuo conscriptore non consentis? ipse nunc pro hac vice tecum pro me pugnabit, siquidem. n. 27. vt probeb verbo medicari compræhendi etiam Vomitus. tex. hunc. 27. lib. 2. de fract. adducit, & Galeno assentitur de Vomitu interpretanti:

Explicatur textus Hipp. de fract. a Manelphe citatus.

Vomitus reuellit à pedibus.

Elucidatio text. dicti ex Galeno.

Manelpheus, & Cleto oppositi.

tanti: itaque Manelphe gratis aduersaris non Martiano tantum, sed Hippocrati etiam, ac Galeno, immo Aetio quoque Cleto condesnfori iurato Marsilianæ expositionis.

Quod verò spectat ad text. de morb. mul. Valde debilis est, si non falsa argumentatio. primo enim non valet illatio, si non potest exhiberi Veratrum, exhibeatur elaterium; sed elaterium deorsum purgat, ergo etiam Veratrum. Nam ille conuenit fortibus, hoc debilibus; nec placet, quod additur, scilicet eandem esse indicationem; nam fortibus conueniet vomitus, debilibus non conueniet. & ideo alio vtendum remedio, & alio vergenda materia. vnde Hipp.

Tex. Hipp. 1. de mor. mul. à Manelphe citatus nil probat.

Vnum Remedium pro alio substituitur. Dicta pro pharmac.

aliquando curat euacuantibus medicamentis, aliquando sine his. vt de intern. affect. ad quartum Rhenum morbum. primo purgandum iubet, deinde alia ratione curat, & ait. *Si verò cura pharmaca curari velit.* sed quæstio videtur esse, an liceat Vomitorijs deiectoria substituere. & quidem Galenus, mediciq. nostri in multis ijs, in quibus Hipp. vomitu vtatur, ipsi alui deiectionem substituant. immo Galenus secundo de Victu Acut. 11. loco Hellebori nigri venæ sectionem substituit, inquiens.

Gal. pro deiectorio phlebotomiam substituit.

Etsi minus quidem auxilium, quam per purgationem, sequatur, securius tamen multo existit. ideo dicemus Hipp. loco Vomitorij vti potuisse deiectorio, quia securius, etiam si minus efficax. exempla autem multa habemus. vt 1. de mor. mul. fluxui mulierum antiquo. *siquidem robusta fuerit Veratrum dare oportet.* & ad Menstruorum fluxum fuluum. *si sine febre fuerint, ac robusta, Veratrum ipsis dato, & intermissis tribus, aut quatuor diebus, pharmacum deorsum purgans exhibeto.* constat autem Veratro voluisse excitari vomitum. sed adhuc clariùs, ad fluxum menstruorum biliosum, & acrem. *si vehementer intumuerit pharmacum deorsum purgans dato bibendum, quod pituitam, & bilem purgat, si verò non fortiter tumuerit, & pituitam ipsam presserit, pharmacum sursum purgans dato. & siquidem potens fuerit Veratro purgetur, si minus pharmaco, quod pituitam, & bilem ducit. nonne pharmacum hoc substituit pro Veratro. sed clarissimè lib. 2. de morb.*

morb. mul. si ex partu morbus fiat. *primum* (inquit) *pharmacis sursum maxime purgato*; si verò debilis fuerit deorsum. sed aliam substitutionem notate ab Hipp. pro Vomitorio adstringens. sic 4. Acutorum 112. in deiectionibus colliquatiuis. *si valentes fuerint reuelles Helleboro* (Vomitu scilicet hoc enim est reuellere dixit hoc loco Valesius) *si non, cremorem tritici crassum dabis.* eccè pro Helleboro substituit succum adstringentem, vt Galenus in com. interpretatur.

In debil. substituitur deiectionum pro Vomitorio.

Pro Vomitorio substituitur adstringens.

Secundo respondeo nequiquam verum esse Elaterium per inferiora tantum purgare, vt tu censēs, consule Dioscoridem, quem reuoluisti pro Veratro, & statim post Veratrum, & Sefamoides inuenies ipsum de Elaterio loquentem his verbis. *Bilem, ac pituitam vitrauis parte extrahit*, deinde, *Ad ciendas tamen vomitiones aqua diluens Elaterium, subiectas linguae partes penitissimè penna oblitito.* quod si quispiam difficilior euomat, oleo, aut unguento irino resolutio &c. & subdit. *quod si Vomitiones non finiantur aqua frigida, polenta, posca, poma, & qua stomachum densando corroborant offerenda sunt.* Ex his considera, quam validum sit Vomitorium. Quaris alia testimonia? Aetius 11. Tetrab. serm. 4. cap. 57. *Mirum in modum* (inquit) *efficax est vomitorium ex Elaterio, quo ad occultas anginas vtor, Elaterij obolum dimidium, nitri spuma obolos tres. sinapis drachmam vnā: Hæc in aqua dissoluta redigo in octo catapotia, & mane duo, duoque vesperi exhibeo: purgat enim citra molestiam supernè.* his addam Mesuem scribentem. *Elaterium educit phlegma cum virtute, & per vomitum, & per ventrem.* amplius P. Aegineta lib. 7. c. 10. de Vomitorijs. *Elaterij (ait) obolus in aqua assumptus sursum pituitam, & bilem expurgat.* plures etiam adessent testes; sed nolo esse nunc longior. Tu autem vt probes Elaterium per inferiora purgare, citas Hippocratem in lib. de inter. affect. agè adeamus ipsum. Hic ad Morbum venarum cauarum sic scribit. *Huic quum sic habuerit Elaterium bibendum dato, aut Tapsæ radicem, aut Veratri, aut succum scammonia.* Ex hoc fortè loco, Amice, collegisti

Elaterium magis purgat per Vomitu, quam per aluum.

Textus à Marnelpho citatus veritur contra ipsum.

Tapfia Vomitoria est.

Elaterio sursum purgat Hipp.

Hipp. purgat primo sursum deinde deorsum.

Veratrum album, Tapfia, & Elaterium ex Hippoc. sursum purgat.

Cut. Hipp. substituerit Elaterium pro albo Veratro

Elaterium per inferiora tantum purgare? rectè sanè: & ego in oppositum dicam: numeratur Elaterium inter Vomitoria. ergo. Audito igitur de Tapfia loquentem Theophrastum 9. de Hist. Plant. cap. 22. *Tapfia radix vomitoria est, & si quis continuit, tam superius, quam inferius purgat.* purgat igitur inferius per Accidens. & Dioscorides. *Vringue bilem extrahit; datur in cibis, vel Obsonio, quibus difficile sit vomere.* Scammonium verò inimicum stomacho, nauſeam, & subuerſionem excitans dixere Plinius, Aegineta, Meſues, & alij: inter hæc alium numeratur Veratrum, ergo vomitorium. Fortasse dices te alium Hippocratis locum etiam legiſſe, quod tacitè indicas. an est in eodem libro ad tertium morbum Regium? ibi enim ſcribit. *Fomento adhibito Elaterium bibendum dato, infra verò ſubpurgato poſt triduum cum lacte Afſinino.* ſic enim interpretor verbo *νά τῳ δὲ ἄλλῳ ἰσχυρὰ πῦρ τῷ γαστρὶ, οὗτω γάλακτι.* at quid quaſo ex hoc loco colliges? niſi prius purgandum ſuperius, deinde inferius, vt ſæpe docet Hipp. quod etiam fecerat antecedenti ſecundo morbo regio, in quo dixerat. *Veratrum bibendum dato, ventrem verò infra ſubpurgato per ſuccū.* quod etiam clariuſ explicat ſubſequentē quarto morbo regio dicens. *Superiorem verò ventrem, vomitu inducſto, veluti in prioribus purgato.* nullo igitur modo tecum ſentit Hipp. nec loco illo à te adducto intelligi poteſt de Elaterio, & Helleboro infra purgante ſcilicet nigro. Sed citaſti Hippocratis locum obſcurum, ego inducam eundem clariuſ loquentem. nimirum tertio de morbis pag. mea 134. dum agit de Peripneumonia. *At Medicamenta ſurſum educentia 6. & 7. & 9. die, & morbo adhuc vltimius progreſſo, magis exhibeto. ſit autem medicamentum Veratrum album,* (in textu *ἐλάβερος λευκός*) *Tapfia, Elaterium recens: ſingula æquīs portionibus.* hic clariſſimè loquitur, & eiſdem facultatis vomitoriaꝝ oſtendit Elaterium, & Helleborum album. vnde patet ſolutio tui Argumenti, (Manelphæ doctæ) & Hipp. loco Veratri albi, agro exiſtente debili dediſſe Elaterium Vomitorium, quidem, ſed minus yehemens, quam Veratrum, non mutata indicatione, ſed

sed imminuta medicamenti vehementia.

His tibi (vt imaginor) nequaquam (cruditissime vir) satisfaciendibus, alium Hippocratis attulisti textum de Morb. mul. vbi inquit Hipp. *Curare autem oportet Helleboro, aut Scammonio, aut Peplio: hæc enim sursum purgant, aut deorsum.* sed ineptè hinc argumentaris ab vniuersali ad particulare. Ecce *Veratrum hic sursum, aut deorsum purgat*, inquis.

Dilucidatur
tex. de morb.
mul. a Manel-
pho allatus.

at non valet Argumentum; non enim voluit Hipp. quodlibet ex his sursum purgare, aut deorsum: nec ait *Helleboris*, vt intelligat album, & nigrum; sed vnum tantum voluit (*scilicet album*) dixit autem *hæc enim* in vniuersali, & coniunctim de illis *sursum purgant, & deorsum*. quod in particulari nulli ex ijs conuenire potest, ponit autem Manelphus, pro & particulam *aut* quod contra ipsum magis faceret, denotaret enim clarè ea, quæ deorsum purgant, non purgare sursum. ita cum Peplium, & Scammonium deorsum magis, purgantia sint, Helleborum erit illud, quod supernè purgabit. genuinus textus hic est. *Θεραπεύειν χή δ δ. ἐλεβόρου ἢ σκαμμωνίῃ καὶ πεπλίῳ. καθάρουσι γὰρ ταῦτα ἀνω τε καὶ κάτω φλέγμα.* vbi patet coniunctiue dicere *sursum, & deorsum*. & cum hoc nulli ex his in particulari conueniat in vniuersali loquutum dicemus. & non voluit hic Hipp. vtrumque Helleborum; nam in singulari ipsum nominauit, & nullus Helleborus est, qui sursum, & deorsum ducat. Præterea cum vtrumque Helleborum vult Hipp. solet illos optime distinguere, vt facit in hoc eodem morbo, post 4. versus, vbi in subditijs vtendum ait *Veratro albo, aut nigro.* *ἐλεβόρου λευκοῦ ἢ μέλανος.* Sed verus sensus huius Hippocraticæ sententiæ iste mihi videtur, vt collegi ex more Hippocratis in curandis ægris, cuiusmodi etiam exempla aliquot supra attulimus. nimirum voluisse Hippocratem Mulieres sursum primo purgandas, deinde deorsum, vnde primum Helleboro, inde Scammonio, aut Peplio; breuitatis autem gratia nunc quasi confundens, quæ sexcenties dixerat, commiscuit Vomitoria, & deiectoria, & quæ prius, & quæ posterius erant adhibenda, censens, ex alibi traditis sæpe, iam notum esse Vomitoria præcedere deie-

Hipp. rectè distinguunt Helleboros.

Vera textus
expositio.

deiectionis; pariterq. notum, quæ ex enumeratis fuerint vomitoria, quæ verò deiectionaria. vti etiam apud nos in præsentim est receptas tradentium confusum simplicia scribere, quæ tamen postea debeat ordine distinguere pharmacopeus alia serie illa coquendo, vel terendo, vel miscendo, satisq. est Medico subscripsisse *scilicet secundum artem*. Ex his claret simplici nomine Hellebori apud Hipp. semper album intelligendum: quod confirmatur etiam ex eo, quia quotiescumque nigrum vult Hipp. (notate condiscipuli) vel distinctè ἡλέβορον μέλανα dicit, vt legere est 2. Acut. 11. & alibi. & notant Gal. Fœsius, Valef. & alij. Vel per Antoniasiam (notante etiam Fœsio) simpliciter μέλανα idest nigrum vocat, vt tex. nuper citato postquã scripsisset expressè *Helleborum nigrum*. subdit paulo post μέλανι μὲν δαύκων. *Nigro quidem Daucum* &c. deinde. ἄγει δὲ μέλας μὲν πολλὸν, & κρισίμωτερα πεπλῖαν. πέπλιν δὲ μέλας πολλὸν φυσίαν καταρρηκτικώτερον ἔστι. idest. *Euacuat autem Nigrum* (subintelligens Helleborum) *melius, & ad Crisim aptius, quam Peplium*. *Peplium verò magis, quam Nigrum* (& hic etiã desideratur Vox Helleborum) *Natura est statui eductiuum*. Aliquando etiam vsus est Hipp. vt 1. de morb. mul. Voce ἐκτομον pro Helleboro nigro. vt Galenus in Exag. Hesychiuss, Erotianus, & Fœsius exponunt, quo etiam nomine vsus dicunt Dioctem. ita etiam appellari ab aliquibus testatur Dioscorides, atque etiam Plinius. Vnde (notate) non solet Hipp. loqui æquiuocè in re præsertim tanti momenti. Quando enim nosceremus albo, quando nigro vtendū, si simplex Hellebori vox vtrumque æquè significaret? an eadem vtriusque vis? an per eandem partem euacuatio? an alterum pro altero indistinctè sumi potest? Negarent Mesues, Galenus, & nostri, qui nigro sæpissimè vtuntur rarissimè albo. sed cur tantæ confusionis, reum inducitis Hipp. cur accuratissimum Virum, quem Aetius ipse Cletus in Epist. ad Phil. Col. Vocat Sapientissimum, & tam fallere, quam falli nescium, adeò oscitantem, & errantem facitis? cur Medicinæ parentem summum amethodum dicitis, & purgationem supernam, & infernam vnà con-

confundentem? sed tanti causa mali forsan est Marsilij coacta tutela: an nē rectum vobis videtur pro defensione Cagnati Hipp. crimen imponere, & falsi ipsum accusare? & ex his satis superq. ac ad nauseam vsque probatum videtur simplicio Veratri nomine album intelligendum, necnon albo pratidas purgatas fuisse.

Nunc de Anticyreo Helleboro verba facturus ad te (acutissime Clete) mea vertetur oratio, qui putas Anticyreum Helleborum esse nigrum, non album. Opinio certē noua, & singularis, à nulloq. (quod meminerim) exarata. Concedam autem Nigrum optimum ex Anticyra colligi, quia id docuit Dioscorides, sed ostendam ibi etiam colligi optimum albū, testes habeo Oribasium 7. collect. c. 26. ex Rufo. *Helleborus (inquit) in Oeta monte, & Anticyris, ex quo niger alibi natus non est prauus: sed albus ubicumque alibi nascatur est pessimus.* ergo, si niger vbique natus non est prauus, Albus autem, si non est Anticyreus, est malus; clarissimum est Album dicendum Anticyreum per Antonomasiā. præterea idem Orib. lib. 8. cit. cap. 4. agens de Vomitu ex Herodoto. *Helleborus (ait) præstantissimus est, qui nascitur Anticyræ, vbi clarum est album velle, quia etiam subdit hunc esse colore ochrea resoluta similis, idest subalbum ad citrinum vergentem, quæ conditio aptari neutiquam potest nigro.*

Anticyreus Helleborus quid.

Neque concedam Helleborum, siue album, siue nigrum, propriē ab antiquis Votatum *Anticyreum Helleborum*. nam tali nomine alia planta est insignita. testes habeo plures. Galenum 5. de sim. med. fac. *Sesamoides magnum, quod & Anticyricum Helleborum appellatum est, quia semen eius, ut Helleborum purgat.* Oribasium. *Sesamoidem magnum Anticyrei Veratrum nominant.* Plinium lib. 22. c. 25. *Sesamoides Anticyræ nascens, quod ideo aliqui Anticyricos vocant.* Dioscoridem. *Sesamoidem magnum in Anticyra Helleborum vocant, quoniam albo Veratro in purgationibus misceatur.* Theoph. etiam 9. de Hist. Pl. c. 14. *Sesamaceum Helleborum vocauit hanc plantam dicens. Anticyrenses fructum Sesamacei Hellebori dare solent, qui sesama similis est.* itaque

Helleb. albus rectius dicitur Anticyreus, quam niger.

Anticyreum, Helleborum, vocant Veteres Sesamoidem magnum.

per

per Anticyreum Helleborum intelligebant Antiqui Sefamoidem magnum, non autem nigrum Veratrum, vt tu Clete scripsisti.

Anticyreus curauit Hercule albo Veratro.

Præterea Anticyreus ille, qui Curauit Herculem non alio Helleboro fuit vsus, quam illo, quo Proeti filia sanata à Melampode fuerunt: Melampodem autem adhibuisse lac caprarum albo vescentium luce clarius ex dictis constat. erit ergo rationi consonum Anticyreum in Hercule curando non nisi albo Veratro vsu.

Obiectio de nauigatione Anticyrea.

At dices scio, Insanos nauigare iubemus Anticyras ad sumendum Helleborum, ibi autem nascitur niger cæteris præstantior. ergo mittimus ad sumendum nigrum.

Veratrum nigrum, quia tutum vbiq; facile sumitur.

Respondeo ex dictis constare ibi etiam nasci optimum album. deinde: ad sumendum nigrum Veratrum non erat opus nauigatione, quia multo tutior albo. At Albus multo vehementior, difficilior, & periculosior recta præparatione, & industria, multaq; diligentia egebat. ideò autem Anticyras nauigabant illum sumpturi, quia ibi optimè à Medicis illis Anticyreis præparabatur, recta methodo, summaq; diligentia exhibebatur: illa autem optima albi Hellebori præparatio; vel ignota erat cæteris medicis extra Anticyram: vel ideò erat optima præparatio quia ibi admiscebant Veratro Sefamoidem, vt tutior purgatio fieret, vt Diosc. Pl. & Theoph. necnon Strabo testantur; Sefamoides autem tantum in Anticyra nascebatur non alibi, quod notum sit, vt etiam Hermolaus Barbarus notat in Corollario, vel deniq; quia Nauigatio ipsa, cum præpararet ad Vomitum, causa erat, vt tutior effectus fortiretur, quod secretum Medici Anticyrei nolebant patefacere, sed id referebant in cælum, siue aerem Anticyreum, vel quid simile.

In Anticyram nauigabant album Veratrum sumpturi, & quare.

Præterea sciendum Anticyram illam ad quam accedebant Veratrum album sumpturi, non fuisse illam Anticyrā, vbi nigrum optimum oriebatur, duplex enim erat Anticyra, vt scribunt Pausanias, & Strabo, adnorante Hermolao Barbaro. Altera enim erat in sinu Maliatico dicto prope montem Oetam, in cuius montis parte tantum vna Pyra dicta

Duplex Anticyra.

opti-

optimum colligebatur (vt testis est Theoph. lib. 9. de Hist. Plant. c. 11.) & hæc Anticyra Oppidum erat prope montem Oetam, vt dixi, cuius habitatores fortè colligebant, & domi exiccabant, ac vendebant album Helleborum optimum. Oeteum. Altera verò erat Anticyra insula (vt ait Plinius lib. 25. c. 5.) ad quam nauigabatur. hæc sita erat in Phocide siue Locride (vt ille scribit) & quia in Phocidis Anticyra, melius parabatur admistione (vt inquit Strabo) Sesamoidis, propterea in Phocidis Anticyram non in Oetam Helleborum poturi secedebant. Nigrum autem Theoph. Pl. & Dioscorides in Helicone natum prætulit, & fortè Anticyra huius ferax erit prope Heliconem montem, & potius Anticyra sinus Maliatici, quam illa Phocidis. sed hæc dicta sint aliorum relatu, cum ac vera affirmare nequeam, quæ non vidi. Nolo enim Clete mi à te cogi, vt nauigem ipse Anticyras, vt aduersario tuo obiurgas. & vt Philippus Rex Medico cuidam consuluit referente Aeliano Var. Hist. lib. 12. c. 51. vbi ait. *Menecrates Medicus adeo superbia turgēbat, vt se ipsum Iouem appellaret: misit autem aliquando litteras ad Philippum Macedonum regem in hæc verba.* Φίλιππε Μεγακράτης ὁ Θεὸς ἐστὶν ἀπὸς Πίου (idest Philippo Menecrates Iupiter salutem) *Ad ea rescripsit Philippus. Philippus Menecrati sanitatem. Consulo, vt ad Anticyram te conferas. significauit his latenter hominem non esse sanæ mentis.*

Anticyra Oppidum.

Anticyra Insula.

In Anticyram mittuntur infani.

Sed in Anticyram nauigari ad sumendum Veratrum album, tum Auctoritate, tum ratione demonstrabo. Plinius de Candido loquens distinctè à nigro. *Drusum quoque* (inquit) *apud nos tribunorum popularium clarissimum, cui ante omnes plebs stans plaustis, optimates verò bellum Martium imputauere, constat hoc medicamento* (dico albo Veratrum) *liberatum Comitiali morbo in Anticyra insula. ibi enim iustissime sumitur, quoniam* (vt diximus) *Sesamoides admiscetur.* non infani ergò tantum, sed alijs etiam morbis affecti Anticyram petebant ad sumendum album Helleborum.

In Anticyram nauigabat Romani ad album Helleb. sumendum.

Ratione etiam patet, nam sumebatur in Anticyra Helleborus ille, cui, vt tutior succederet purgatio Sesamoidem, admiscetur.

Ratione probatur.

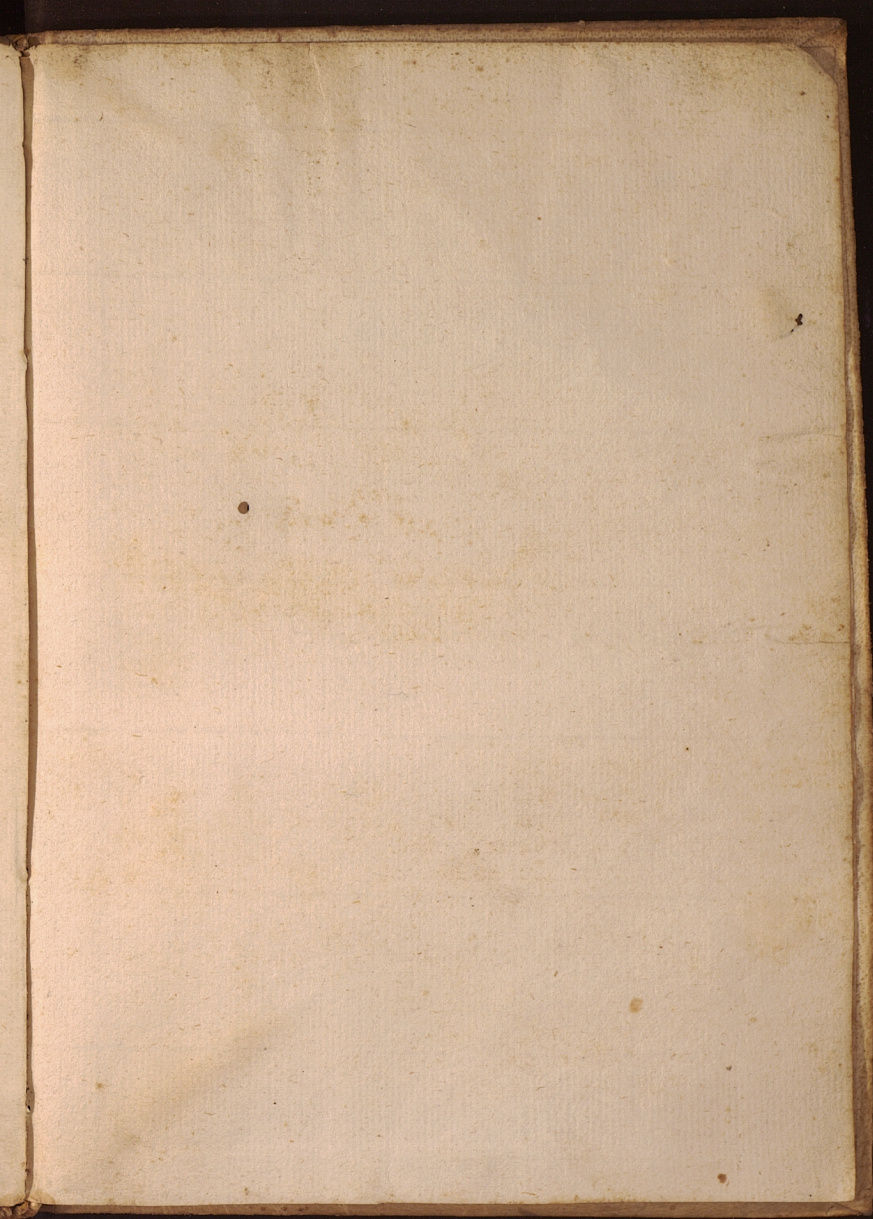
admi-

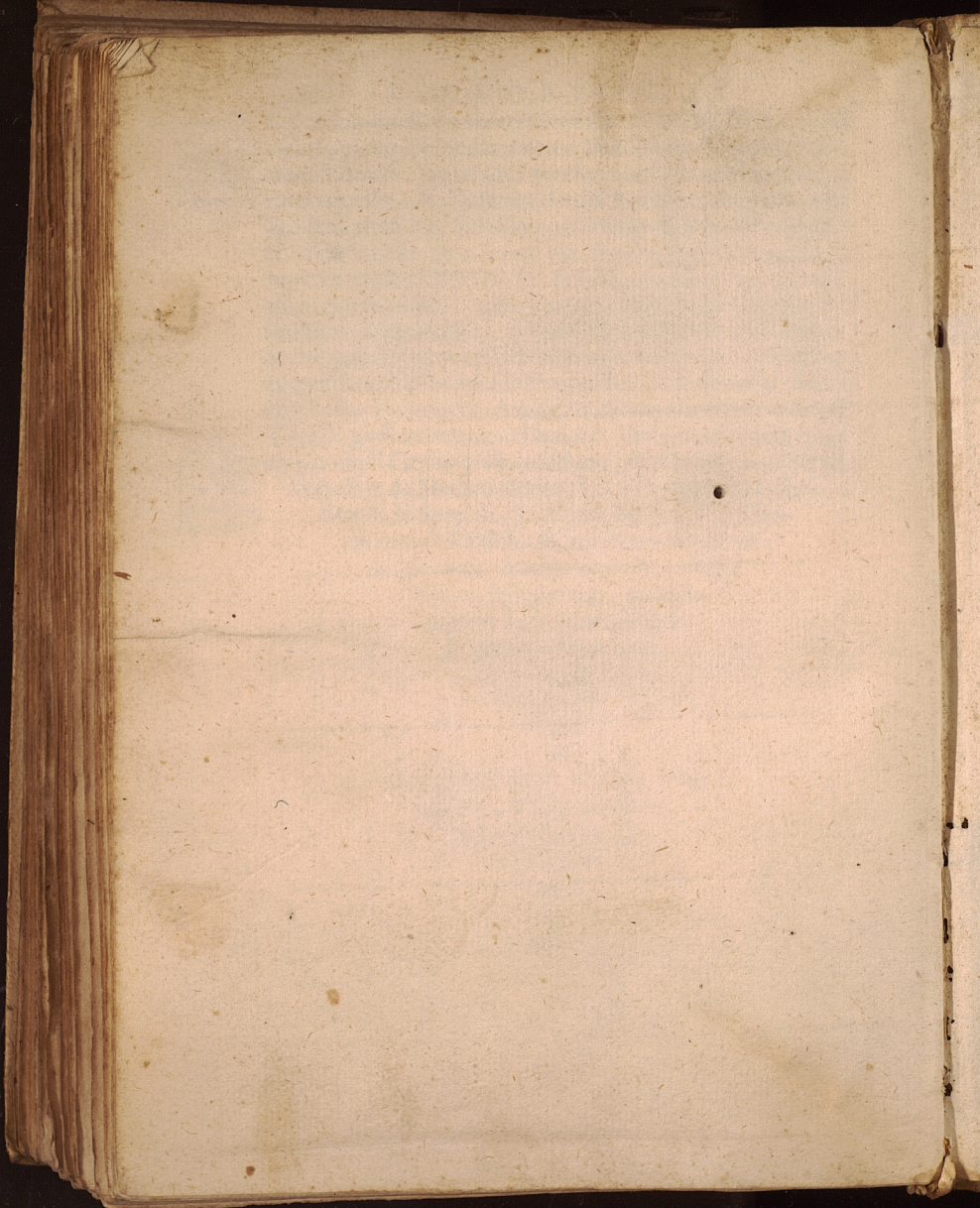
admiscebant. sed hoc admiscebant albo. ergo album in Anticyra sumebatur. ergo Anticyreus Aetij Cleti Helleborus non poterit esse, nisi necessario Albus. Maior patet ex dictis, præterea ex Theoph. 9. de Hist. Plant. 11. qui non Sesamoidem appellavit, sed helleborinem. *miscetur* (inquit) *in potionem candidi, ut vomitio bene succedat helleborina semen*. Minor autem clarissima est ex Diosc. Plin. Theoph. Solino. immo ex Hipp. tum lib. de Veratri usu, tum 4. Acut. paulo ante finem. dicunt autem expressè aliqui albo Veratro misceri, nigro verò nullus. his addam Hermolaum Barbarum Antiquorum Auctorum diligentissimum observatorem. lib. 4. Corollarij in Dioscorid. c. 764. de Helleb. nigro. *Veratrum* (inquit) *& nigrum, & candidum ex Anticyra commendant scriptores, & Poeta.*

Haftenus ostensum: Melampodium in Monumentis Antiquorum nigrum vocari: at ratione hoc nomen potius convenire albo, siquidem albo Melampus usus est in furentibus. deinde. Infans dari utrumque; sed magis album unde semper (nisi addatur cognomen nigri) candidum intelligendum, ac in Anticyra nasci probatissimum Helleborum utrumque: album verò Oeteum cæteris præstare testibus Theoph. & Pl. Oeteum autem, & Anticyreum idem esse etiam patuit, quia ex Hermol. Barbaro Anticyra prope Oetam montē sita erat.

Et hæc dicta sint, Doctissimi viri circa ea, quæ reperi aduersantia meis scriptis, in quibus si longior fui; si eadem sæpe replicaui; si minutula quedam attuli, & explicaui. condonandum mihi est, nam contra hominem agitur, & eadem repetere sæpe cogitur respondens. de cæteris circa Aphorismi explicationem nè verbum quidem faciam; tum quia Martianus Eruditissimus non eget mea tutela, tum etiam quia, & si agere potuissem, an in Vomitu ciendo spectanda sit concoctio, necnè, tamen de hac re cum pluribus egerim tractatu meo de Vomitu, bis de eadem re agere nolo. Interim vos rogatos velim æqui, boniq. accipere hanc meam amicam Epistolam. Valete doctissimi viri, & me amate. Datum Romæ 15. Aprilis 1621.

F I N I S.

273

2-

